

УДК 655.58

П.В. Щипанський¹, С.В. Кукобко²

¹Національний університет оборони України імені Івана Черняхівського, Київ

²Харківський університет Повітряних Сил імені Івана Кожедуба, Харків

ЕФЕКТИВНІСТЬ БОЙОВОГО ЗАСТОСУВАННЯ УГРУПОВАНЬ РАДІОТЕХНІЧНИХ ВІЙСЬК У ЗБРОЙНИХ КОНФЛІКТАХ КІНЦЯ ХХ – ПОЧАТКУ ХХІ СТОЛІТЬ

В роботі розглянуто досвід бойового застосування угруповань радіотехнічних військ у локальних війнах та збройних конфліктах кінця ХХ – початку ХХІ століть. Проведено аналіз ефективності бойового застосування частин (підрозділів) радіотехнічних військ та вироблені рекомендації щодо її підвищення.

Ключові слова: бойове застосування, угруповання радіотехнічних військ.

Вступ

Постановка проблеми. Важливу роль у загальній системі збройного захисту України відіграють Повітряні Сили Збройних Сил України, які призначені для боротьби з повітряним противником, виявлення початку його повітряного нападу та попередження про нього, захисту важливих об'єктів держави, прикриття угруповань Збройних Сил від ударів авіації противника. Найважливішою та першорядною умовою виконання такого широкого кругу

задач є безперервність та стійкість управління частинами (підрозділами) Повітряних Сил на всіх етапах ведення бойових дій, що може бути досягнуто лише за наявності як можна більш точної та достовірної інформації щодо дій повітряного противника, основним джерелом якої є радіотехнічні війська Повітряних Сил. Таким чином, роль та значення радіотехнічних військ у загальній системі оборони держави не піддається ніяким сумнівам.

В той же час безперестанний розвиток засобів повітряного нападу (покращення льотно-тактичних

характеристик, якості бортового озброєння) призводить до виникнення нових форм та способів їх застосування [1 – 4].

Відповідно існує необхідність дослідження розвитку практики застосування засобів повітряного нападу та його впливу на вироблення нових тактичних прийомів щодо бойового застосування угруповань радіотехнічних військ (РТВ).

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

В більшості робіт присвячених дослідженню локальних війн та збройних конфліктів кінця ХХ – початку ХХІ століття [1, 2, 5 – 7] роль РТВ розглядається не достатньо глибоко та практично відсутні конкретні висновки щодо побудови системи радіолокаційної розвідки яка мала б достатню живучість та стійкість щодо впливу противника (як вогневого так і радіоелектронного). Таким чином існує нагальна потреба в узагальненні та аналізі досвіду бойового застосування угруповань РТВ у локальних війнах та збройних конфліктах сучасності, особливий інтерес при цьому становлять операція НАТО «Рішуча сила» проти Югославії в 1999 році та російсько-грузинський конфлікт у 2008 року

Мета статті – на підставі аналізу досвіду бойового застосування угруповань РТВ у локальних війнах та збройних конфліктах сучасності виробити конкретні пропозиції підвищення живучості та стійкості угруповань РТВ.

Основна частина

У організаційній структурі Сухопутних військ (СВ), Військово-повітряних сил (ВПС) і військах

протиповітряної оборони (ППО) Югославії окремих радіотехнічних з'єднань і частин для ведення розвідки повітряного противника не було. Для рішення завдання оповіщення про удари повітряного противника система радіолокаційної розвідки включала окремі підрозділи СВ, ВПС, пости повітряного спостереження та агентурну розвідку в країнах – учасниках альянсу.

Основу радіолокаційного парку становили радіолокаційні станції (РЛС) радянського виробництва типу П-12, П-15, П-14, П-35. Усього в корпусі ППО було до 80 РЛС із них до 23 – П-12, 23 – П-15, 14 – П-19, по 2 – П-14 і П-35, по 8 – П-18 і П-40. У сухопутних військах було до 16 РЛС типу П-15 (П19).

Всього було розгорнуто до 20 радіолокаційних постів по 1 – 5 РЛС різного діапазону. Територіально радіолокаційні підрозділи були прив'язані до розташування КП зенітних з'єднань і частин, до складу яких входили. Основна частина постів перебувала в районах міст Белград, Новини-сад, Крагуєвац, Ніш, Приштина. Відстань між постами у зазначених районах становила до 20 км (рис. 1).

Інформація про повітряного противника надходила від радіолокаційних постів на командні пункти (КП) з'єднань та частин зенітних-ракетних військ (ЗРВ) та передавалася на КП Військ ППО. Бойова та розвідувальна інформація передавалися по телефону із вказівкою азимута, дальності та висоти. Застосування перешкод літаками радіоелектронної боротьби (РЕБ) ЕА-6В ВПС НАТО приводило до зменшення зон розвідки радіолокаційних постів на 40...60% і зниження коефіцієнту перекриття суціль-

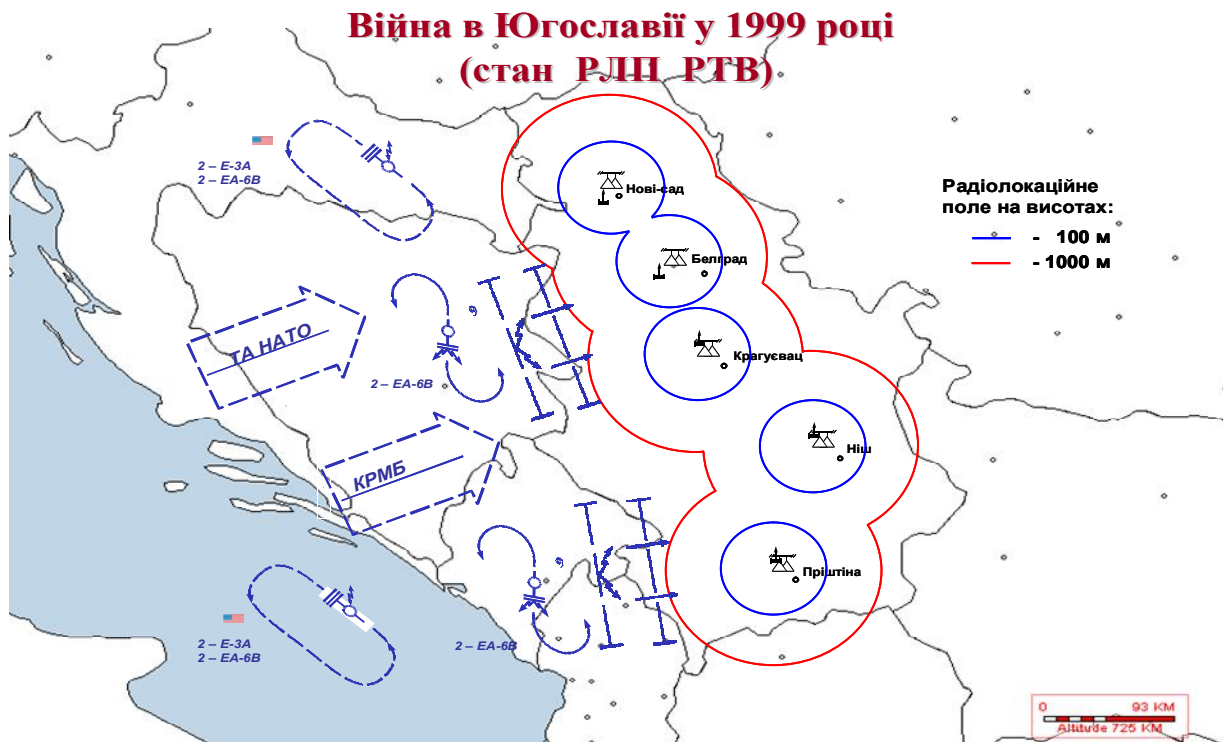

Рис. 1. Застосування підрозділів радіотехнічних військ у війні в Югославії 1999 р.

ної зони розвідки до 1,0 і менше. Біля 30% від всіх РЛС, які було розгорнуто на позиціях радіолокаційне поле (РЛП) складала РЛС метрового діапазону хвиль, що забезпечувало задовільні можливості по виявленню літаків.

Щоб уникнути ударів протирадіолокаційних ракет (ПРР) "Харм", радіолокаційні засоби системи ППО Югославії здійснювали пошук цілей короткочасною роботою на випромінювання. В рамках регламентації роботи РЛС зенітних ракетних комплексів (ЗРК) тривалість роботи станцій обмежувалась 20 секундами, а для РЛС РТВ для виявлення повітряної обстановки декількома хвилинами.

Як правило використовувались РЛС РТВ метрового діапазону хвиль для розвідки цілей у зв'язку з неможливістю їх ураження протирадіолокаційними ракетами. Дані про висоту польоту повітряних цілей часто не видавалися через знищення ПРР пересувних радіовисотомірів.

Для зниження ефективності ударів противника по засобах ППО широко застосовувалися імітатори випромінювання радіолокації станції переносного типу. Не менш ефективним засобом підвищення живучості РЛС РТВ та станцій наведення ракет (СНР) ЗРК були кутові відбивачі, які встановлювалися на хибних і реальних бойових позиціях групами або одиночно на видаленні до 200 м від РЛС (ЗРК).

Найбільший ефект застосування кутових відбивачів досягався у поєднанні з інженерним обладнанням позиції. При цьому окоп для РЛС відривався з таким розрахунком, щоб нижній випромінювач антени знаходився на рівні землі. Це приводило до зменшення дальності виявлення на 20 – 30%, але в

той же час завдяки впливу підстилюючої поверхні і припинення випромінювача спотворювалося поле радіолокації і здійснювалося найбільш оптимальне використання кутових відбивачів.

Вибрана тактика застосування сил і засобів ППО дозволила, з одного боку, зберегти основні сили ППО з рівнем втрат, за різними джерелами, порядку 30 – 55% і відносну керованість ними, що могло позитивно позначитися в боротьбі з противником у разі початку наземної операції НАТО проти Югославії. Проте з іншого боку – не забезпечила прикриття об'єктів військово-економічного потенціалу, елементів військової і цивільної інфраструктури.

Не маючи достатньої кількості сил і засобів ВПС та ППО для ведення боротьби за оперативне панування в повітрі, війська ППО Югославії зосередили зусилля на прикритті військ та важливих об'єктів держави, використали свої засоби захисту для завоювання тактичної переваги в повітрі з врахуванням місцевих фізико-географічних умов.

Угруповання РТВ Грузії (рис. 2) на початок конфлікту складалась із РЛС П-18, П-18МА, 36Д6М, П-37 та РЛС обслуговування повітряного руху французького виробництва (дальність виявлення до 450 км). Також інформація надходила від об'єднаної системи ППО НАТО ASDE (Air Situation Data Exchange). Інформація про повітряну обстановку оброблялась на Центральному командному пункті ASOC (Air Sovereignty Operations Centers) оснащеному АСУ, який був введено до експлуатації за три місяці до початку конфлікту. Між стаціонарними постами та КП було розгорнуто оптиковолокно мережу зв'язку.

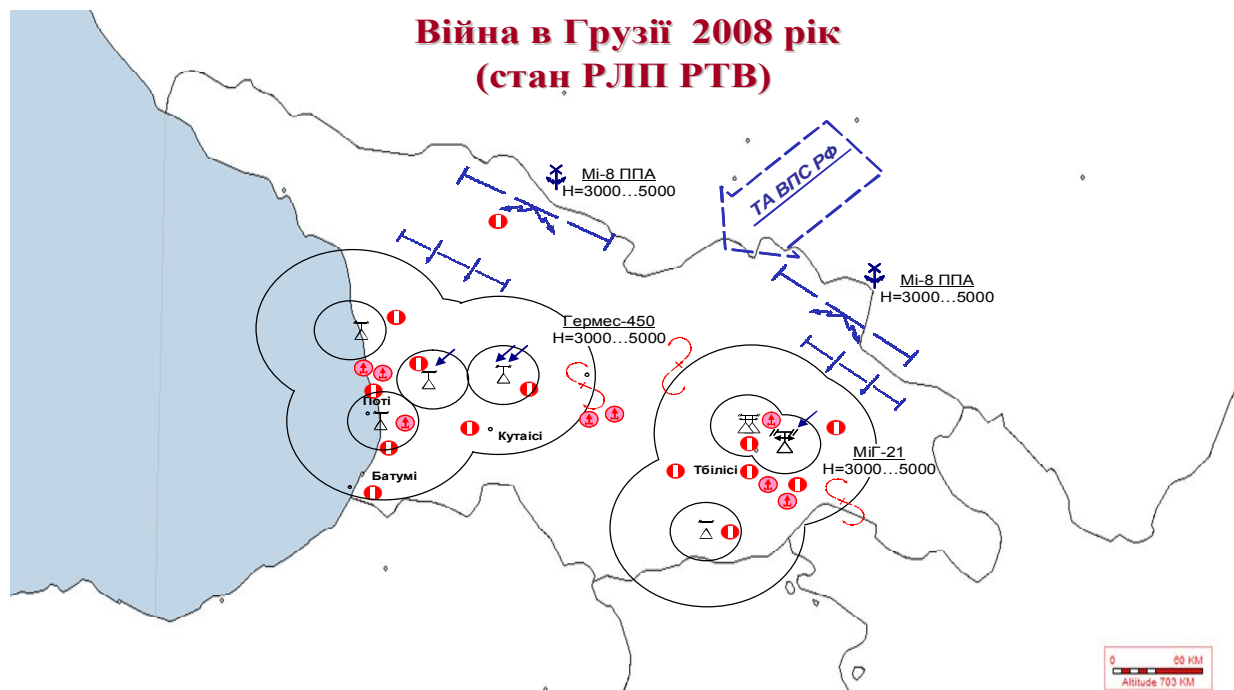

Рис. 2. Застосування підрозділів радіотехнічних військ в грузинсько-російському конфлікті 2008 р.

Крім того для децентралізованого варіанту задачі розвідувальної радіолокаційної інформації для підрозділів ЗРВ використовувались стільникові засоби зв'язку.

Збройні сили Російської Федерації (РФ) широко використовувались протирадіолокаційні ракети (ПРЛР) Х-58, за допомогою яких на третю добу конфлікту було виведено з ладу або знищено одну РЛС 36Д6М та одну аеродромну РЛС сантиметрового діапазону. РЛС П-18МА залишилися неушкодженими на протязі всього конфлікту завдяки метровому діапазону випромінювання та недооцінки російськими військовими їх ролі в системі ППО Грузії.

Недоліками в організації протиповітряної оборони по лінії РТВ можна вважати наступне: більшість радіолокаційних постів мали на озброєнні лише по одній РЛС, а кількість їх не дозволяла в умовах гористої місцевості створити суцільне радіолокаційне поле на малих та середніх висотах; не використання маневрених можливостей РЛС; недостатнє маскування РЛС; відсутність удаваних позицій, куткових відбивачів та відволікаючих пристроїв для ПРР; автоматизована система збору, обробки інформації, яка була встановлена на КП ППО не вирішує завдання автоматичного або автоматизованого захисту засобів радіолокації від ПРР.

Як позитивне в протиповітряній обороні Грузії можна відзначити:

- наявність автоматизованої системи радіолокаційної розвідки, яка об'єднала всі цивільні та військові радіолокаційні засоби держави;
- наявність сучасних ЗРК та РЛС;
- наявність комплексів радіотехнічної розвідки;
- уміле застосування мобільних зенітних ракетних та артилерійських засобів, вогневі позиції яких своєчасно російська військова розвідка не змогла виявити.

Висновки

Таким чином, аналіз ефективності бойового застосування угруповання радіотехнічних військ у

локальних збройних конфліктах в Югославії та Грузії дозволяє зробити такі висновки:

– у складі бойового порядку підрозділів РТВ, починаючи вже з рівня взводу мають бути РЛС декількох частотних діапазонів, відповідно вбачається доцільним відновлення радіолокаційних взводів у складі РЛС П-18, радіовисотомір ПРВ-16;

– необхідне як найширше застосування засобів маскування та створення хибних позицій, обладнання яких забезпечувало б імітацію роботи радіоелектронних засобів в оптичному, радіо та інфрачервоному діапазоні одночасно;

– однією із заporук успіху при бойовому застосуванні радіотехнічних підрозділів є своєчасне проведення маневру та зміна позицій.

Список літератури

1. Дробаха Г.А. Развитие тактики действий средств воздушного нападения в локальных конфликтах XXI века / Г.А. Дробаха, С.М. Пискунов, И.М. Тихонов // Системы вооружения и военная техника. – 2010. – № 1. – С. 6-10.
2. Слипченко В.Н. Война будущего (прогностический анализ) / В.Н. Слипченко // Слипченко В., Гареев М. Будущая война. – М.: Академия военных наук РФ, 2000. – С. 1-28.
3. Єрмошин М.О. Борьба в повітрі: навч. посіб. / М.О. Єрмошин, В.М. Федаї. – Х.: ХУПС. – 2004. – 220 с.
4. Єрмошин М.О. Аеродинамічні цілі зенітних ракетних військ / М.О. Єрмошин, В.М. Федаї. – ХВУ, 2003. – 284 с.
5. Трюхан О.М. Тактика авіації у локальних війнах та збройних конфліктах: досвід, аналіз, тенденції / О.М. Трюхан // Міністерство оборони України. – К.: НАОУ, 2005. – 340 с.
6. История войн и конфликтов. В 2-х тт. / Сост. А.В. Редько. – Мн.: Харвест, 1997. – Т. 2. – 360 с.
7. Єрмошин М.О., Федаї В.М. Борьба в повітрі / М.О. Єрмошин, В.М. Федаї. – Х.: ХВУ, 2004. – 384 с.

Надійшла до редколегії 11.12.2013

Рецензент: д-р техн. наук, ст. наук. співр. В.О. Василюк, Харківський університет Повітряних Сил імені І. Кожедуба, Харків.

ЭФФЕКТИВНОСТЬ БОЕВОГО ПРИМЕНЕНИЯ ГРУППИРОВОК РАДИОТЕХНИЧЕСКИХ ВОЙСК В ООРУЖЕННЫХ КОНФЛИКТАХ КОНЦА XX – НАЧАЛА XXI ВЕКОВ

П.В. Щипанский, С.В. Кукобко

В работе рассмотрено опыт боевого применения группировок радиотехнических войск в локальных войнах и вооруженных конфликтах конца XX – начала XXI веков. Проведен анализ эффективности боевого применения частей (подразделений) радиотехнических войск и разработаны рекомендации по ее повышению.

Ключевые слова: боевое применение, группировка радиотехнических войск.

EFFICIENCY OF RADIOTECHNICAL TROOPS BATTLE APPLICATION IN ARMED CONFLICTS OF THE END XX - BEGINNING OF XXI AGES

P.V. Schipanskiy, S.V. Kukobko

Experience of battle application radiotechnical troops groupments in local wars and armed conflicts of end XX -beginning of XXI ages was considered. The analysis of efficiency of battle application of units (elements) of radiotechnical troops is conducted and recommendations on its increase are developed.

Keywords: operations, radiotechnical troops groupment.